

Koncepce rozvoje Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK

předloženo pro účely nominace na vedení ÚISK v letech 2018-2021
(s výhledem do roku 2023)

Červen 2018

Autorka:

PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D.

Obsah

Úvod	2
Současný stav a rozvoj jednotlivých oblastí	2
Perspektivy dalšího rozvoje.....	6
Motivace uchazečky o místo vedoucí ÚISK	7

Úvod

Koncepce rozvoje Ústavu informačních studií a knihovnictví (dále jen ÚISK) je navržena pro následujících pět let, tedy na tříleté funkční období a další dvouletý výhled až do roku 2023. Navazuje na předchozí koncepci předloženou v roce 2015 k rukám paní děkanky, doc. Mirjam Friedové Ph.D. Reakce na plnění jednotlivých bodů původní koncepce jsou zahrnuty v popisu současného stavu a rozvoje ÚISK – viz níže.

Současný stav a rozvoj jednotlivých oblastí

Poslední tři roky ÚISK procházel reformulací svého vědeckého a pedagogického zaměření, které vychází z informační vědy. Diskuse nad kurikuly byly zúročeny podáním nové akreditace programu Informace, média a knižní kultura a prodloužením akreditace programu Studia nových médií, čímž se zásadně nasměroval další vývoj ústavu. Byl upevněn výzkumný záběr ústavu a posílena celkově publikační aktivita všech členů.

Počty studentů

- bakalářské studium – 177 studentů
- z toho kombinovaná forma – 82 studentů
- navazující magisterské INSK – 76 studentů
- z toho kombinovaná forma – 33 studentů
- navazující magisterské SNM – 63 studentů
- doktorské studium – 30 studentů

Akreditace

V roce 2017 byly začleněny obory vyučované na ÚISK ve všech programech do vzdělávací oblasti Mediální a komunikační studia, obory byly převedeny na programy. To přináší řadu nových pohledů na pedagogickou činnost ÚISK i nové výzvy směrem k rozvoji spolupráce napříč UK. Začlenění do vzdělávací oblasti má vedle výuky mj. vliv též na profilování výzkumu a z něj vyplývající publikační činnost a její tematické zařazení. S touto skutečností se postupně v rámci ÚISK seznamujeme a formujeme nový pohled na další rozvoj ústavu.

Není bez zajímavosti, že obdobné programy vyučované na univerzitách v Brně a Opavě byly zařazeny do zcela jiných vzdělávacích oblastí.

Programy na ÚISK

ÚISK nabízí bakalářský program Informační studia a knihovnictví a dále dva navazující magisterské programy – Informační studia a knihovnictví (INSK) a Studia nových médií (SNM). INSK v navazujícím studiu navíc lze studovat ve třech zaměřeních – informační, knihovnické a knihovědné. Doktorské studium probíhá v oboru Informační věda. Bakalářský i navazující magisterský program INSK lze studovat v prezenční nebo kombinované formě.

Bakalářský program

Bakalářský program Informační studia a knihovnictví nabízíme v jednooborové variantě (v prezenční a kombinované formě). Program (obor) byl v roce 2014 čerstvě akreditován s výraznými inovacemi. Nabídku v bakalářském oboru jsme plánovali rozšířit o dvouoborovou

variantu (v prezenčním studiu) již v předchozí koncepci. Vzhledem k prudkým změnám v akreditačním procesu a změně akreditace navazujícího programu INSK se však ukázalo, že je nutné nejdříve stabilizovat navazující magisterské studium. K inovaci a rozšíření bakalářského programu dojde v dalších letech.

Navazující magisterské programy

Již v koncepci z roku 2015 jsem konstatovala, že je nutné restrukturalizovat navazující magisterský (tehdy) obor Informační studia a knihovnictví (INSK). Hlavním důvodem restrukturalizace, viděno perspektivou roku 2015, byl zejména vývoj oboru informační vědy, nutnost začlenění nových aspektů oboru, potlačení již přežitých, nefunkčních důrazů ve výuce. Dalším závažným důvodem byly též finanční škrtky z roku 2014, které vedly nejen k omezení výuky v kombinované formě studia, ale též k přehodnocení nabídky programu ve třech specializacích.

Oproti navrhovaným řešením v roce 2015 (vytvořit dva obory pro Informační vědu a knižní kulturu) jsme v současnosti dospěli k žádosti o akreditaci programu Informace, média a knižní kultura, který navazuje na program INSK v navazující magisterské formě. Program soustředí oblast informační vědy a knižní kultury do jednoho celku. Cituji z akreditačního spisu: „Navazující magisterský program bude ve srovnání s bakalářským programem více rozvíjen po výzkumné stránce a také je kladen důraz na to, aby vyučované předměty pokryly hlavní výzkumné oblasti informační vědy a byly v dostatečné míře zakotveny ve vzdělávací oblasti Mediální a komunikační studia. Potlačeny budou předměty spíše praktického rázu z oblasti knihovnictví, postupně budou převedeny do bakalářského programu. Zaměření na výzkum v oblasti informační vědy vede ke změně názvu celého programu tak, aby vystihl meritum vyučovaných předmětů a pěstovaného jádra informační vědy. Název ukazuje zacílení programu na jádro zkoumání informační vědy, kterým je vztah „člověk-médium-informace“.“ Nový navazující program se jistým způsobem více prolíná a spolupracuje s programem Studia nových médií, než tomu bylo u původního programu Informační studia a knihovnictví. Sleduje vztah „člověk-médium-informace“ v historické perspektivě (knižní kultura) i z pohledu informačního chování v současné informační společnosti (informační věda).

Akreditace programu Studia nových médií v současnosti prochází projednáváním v rámci UK.

Doktorský program

Doktorský program Informační věda je akreditován jako obor dle původního akreditačního postupu do roku 2024. Vzdělávací oblast Mediální a komunikační studia však nezískala v doktorské variantě právo institucionální akreditace. Souvisí to zejména s personálním zabezpečením, na kterém usilovně pracujeme. V programu studuje 30 studentů, 5 z nich v současnosti odevzdalo dizertační práci. Počet studentů je z hlediska počtu habilitovaných a nehabilitovaných pracovníků na ÚISK adekvátní a chápeme jej jako stabilizovaný. Plán rozvoje doktorského programu je postaven zejména na spolupráci se zahraničními univerzitami v rámci organizace informačně-vědních škol „iSchools“. Tato organizace má svoji evropskou platformu. Některé severské země již spolupracují na společných doktorandských seminářích, k nimž bychom se rádi do budoucna připojili.

Pozice vyučovaných programů v rámci ČR

Bakalářské a magisterské vzdělání v obdobných programech je nabízeno též na Masarykově univerzitě v Brně a Slezské univerzitě v Opavě. Jako jediné pracoviště v ČR nabízíme doktorský program Informační věda. Jedinečné je zahrnutí oboru knižní kultury a studií nových médií do portfolia informační vědy.

Věda a výzkum

Vědecko-výzkumné aktivity jsou pěstovány spíše v malých týmech v již ustálených tematických okruzích. ÚISK se podílí na řešení dvou projektů v rámci Progres – Progres Q9 a Progres Q15. Členové ÚISK se podílí na řešení OPVVV projektů – Kreativita a adaptabilita jako předpoklad úspěchu Evropy v propojeném světě a Zvýšení kvality vzdělávání a jeho relevance pro potřeby trhu práce. Dr. Vít Šisler řeší projekt v rámci programu Primus. Realizujeme menší vnitrofakultní projekty a další formy projektů a spolupráce uvnitř i vně UK.

K nejvýraznějším výzkumným tématům patří:

- informační chování a potřeby;
- problematika výukových simulací, počítačových her;
- čtenářství;
- dějiny knižní kultury 15. a 16. století a novější.

Dále publikujeme též v následujících oblastech:

- programy informační gramotnosti a vzdělávání;
- aktuální problémy informační vědy, teoretické aspekty;
- bibliografické informace;
- informační a knihovnické služby;
- big data a sociální sítě.

Účast v mezinárodních komisích, mezinárodní spolupráce a další formy spolupráce

Zahraniční spolupráci tradičně pěstuje ÚISK zejména díky programu ERASMUS. Dále se ÚISK pravidelně podílí spolu s University of Chapel Hill, School of Library and Information Science na organizaci letní školy pro americké studenty „Summer Seminar“. ÚISK též spolupracuje v rámci mezinárodní organizace iSchools – prestižní organizace shromažďující školy informační vědy z celého světa. Jednotliví zaměstnanci ÚISK pracují ve významných mezinárodních výborech a pracovních skupinách – IFLA, ECIL, CERIF, WOCMES, MESA a další.

Nadále trvá spolupráce s odbornými institucemi v České republice formou individuálních členství v redakčních radách, poradních orgánech apod. Vyučující jsou zváni na další vzdělávací akce v oboru. ÚISK aktivně a pravidelně participuje na organizování odborných seminářů a konferencí (seminář IVIG, konference IKI, New Media Inspiration, semináře SKIP apod.).

Personální rozvoj

ÚISK zaměstnává v současnosti 18 akademických pracovníků a 1 THP pracovníci.

Akademičtí pracovníci

Úvazky:	1,0	0,75	0,5	0,2
Počty pracovníků celkem:	11	2	3	2
Z toho:				
Doc., prof.	3	1		
Ph.D.	7		3	2
Mgr.	1	1		

Dva mladí odborní asistenti: Mgr. Vít Šisler, Ph.D. a Mgr. Jindřich Marek, Ph.D., oba s mezinárodními publikacemi a úspěšnými grantovými projekty, jsou připraveni podstoupit habilitační řízení. ÚISK FF UK má zažádáno o akreditaci habilitačního řízení pro obor Informační věda, ovšem z důvodu změn v akreditačních postupech bylo toto řízení prozatím pozastaveno. Oba odborníci proto vstoupí do habilitačního řízení v příbuzných oborech. Dr. Jindřich Marek v roce 2019 zažádá o habilitaci v oboru pomocné vědy historické na FF MU. Dr. Vít Šisler se připravuje na habilitaci v oboru Mediální studia na FSV UK.

Na programu nově působí od května 2018 prof. RNDr. Jiří Ivánek, CSc. na plný úvazek. Dále zde nově od září 2017 působí doc. PhDr. Jiřina Šmejkalová, CSc., která svou docenturu získala ve Velké Británii jako "Reader" v oboru mediální a kulturní studia. Nyní je na ÚISK FF UK zaměstnána ve výši 0,75 úvazku.

Současný stav počtu pracovníků si z hlediska množství výuky, vedení prací a dalších agend žádá doplnění. Bylo proto vypsáno výběrové řízení na pozici akademického pracovníka ve výši 0,5 úvazku.

Finanční zdroje

Rozpočet ÚISK je poměrně stabilizovaný. ÚISK též čerpá finanční prostředky z programu Progres. Mzdy jsou nastaveny dle možností rozpočtu. Bohužel, pokud se akademičtí pracovníci neúčastní projektů, výše mzdy je pro ně vesměs nedostačující. V posledním roce z důvodu finančního ohodnocení dva pracovníci ÚISK razantně snížili své úvazky na FF UK a jsou zaměstnáni v jiných institucích.

Další tvůrčí a pedagogické aktivity

ÚISK se pravidelně podílí na kurzech Univerzity třetího věku. V rámci programu „Hledá se Sofia“ pořádá kurzy pro děti a mládež se zaměřením na ovládání moderních informačních technologií. V předchozí koncepci jsme počítali se zapojením ÚISK do systému certifikací profesních knihovnických kvalifikací, které jsou postupně v ČR zaváděny. Navrhovaný systém se zatím jeví jako poměrně neefektivní a zapojení ÚISK by nepřineslo ústavu ani knihovnické praxi žádné výhody.

Co se dále mj. podařilo

- studentská konference oslavila letos 5. výročí
- studentský spolek Librain a zavedení pravidelného setkávání se studenty
- pravidelný webinář ÚISK + KISK (MU Brno) pokračuje již pátým rokem
- Letní škola ÚISK + KISK (MU Brno)
- motivační výjezdy pro všechny obory

Perspektivy dalšího rozvoje

Pedagogická činnost

Učitelství

Na ÚISK výzkumně rozvíjíme oblast tzv. informační a mediální výchovy. Zahájili jsme proto práci na akreditaci učitelského oboru Informační a mediální výchova. Takto pojatý obor nenabízí v současnosti žádná vysoká škola v ČR. Úskalí v současnosti tkví v tom, že ÚISK nedisponuje dostatečným počtem habilitovaných pracovníků, kteří by mohli daný program garantovat. Pokud se situace zlepší, ÚISK akreditaci podá. Plánuje se též v této souvislosti navázání spolupráce s oborem Mediální studia FSV UK a oborem Informační technologie ve vzdělávání na PedF UK.

Bakalářský program

Pro bakalářský program plánujeme další inovace v rámci kurikula a zejména rozšíření na dvou-oborovou (sdruženou) variantu studia.

Navazující magisterský program

Jak již bylo konstatováno výše, ÚISK se rozhodl razantně proměnit kurikulum navazujícího magisterského programu a podává novou akreditaci pro program Informace, média a knižní kultura. Pokud bude akreditace přijata, v dalších letech budeme program etablovat a sledovat jeho uplatnění.

Doktorský program

Rozvoj doktorského programu je postaven na síti informačně-vědních škol v rámci organizace i-Schools (členy je v současnosti 92 informačně-vědních škol z celého světa). Studenti mají možnost účastnit se každoroční celosvětové konference. Plánujeme zapojení do doktorských seminářů s dalšími školami v Evropě.

Nedílnou součástí práce na rozvoji programů je jejich řízená propagace v rámci studentských veletrhů či sociálních sítích. Pro potřeby uchazečů byla vytvořena webová stránka: <http://smeruisk.cz/>. Každoročně pořádáme přípravný kurz k přijímacím zkouškám. V cílené propagaci budeme i nadále pokračovat.

CŽV

V úspěšných kurzech programů CŽV plánujeme pokračovat beze změn. Se studenty budeme rozvíjet kurzy pro děti a mládež v rámci programu Hledá se Sofia. Tento trend jsme vyzkoušeli již v letošním a loňském roce a spolupráce se studenty na výuce se osvědčila.

Personální rozvoj

Nejdůležitějším úkolem je umožnit dvěma mladým kolegům projít habilitačním řízením. Na ÚISK se díky svým výzkumným a publikačním aktivitám rekrutují další odborní asistenti, kteří budou podporováni na cestě k habilitační přihlášce. Jakmile to bude možné, ÚISK opět požádá o akreditaci habilitačního řízení pro Informační vědu.

Z hlediska zdárného rozvoje ÚISK je nutné udržovat stav akademických pracovníků alespoň na 15 plných úvazcích.

Výzkumná a publikační činnost

Výzkumná a publikační činnost se v posledních letech poměrně dobře rozvinula. Pro podporu publikací v impaktovaných časopisech plánujeme zopakovat podání projektu v rámci programu Horizon 2020 – Twinning spolu s Univerzitami v New Castle (UK), Boras (Švédsko) a Dublin (Irsko) na téma managementu výzkumných dat, které nás s těmito školami spojuje (původní projekt nebyl úspěšný). V rámci programu Progres Q15 bude založeno Centrum pro výzkum informačního chování.

Finanční zázemí ústavu

Aby bylo možné pracovníky motivovat k osobnímu rozvoji, podporovat mezinárodní spolupráci a další aktivity, je nutné získávat finanční prostředky i jinou cestou než jen z běžného rozpočtu fakulty, který pro tyto aktivity nestačí. ÚISK se proto snaží být poměrně aktivní v podávání projektů. Projektová podpora je ovšem značně nestabilní. ÚISK proto mj. cílí na komplexnější projekty např. v rámci OPVVV, které umožňují systémově doplnit mezeru ve financování.

Motivace uchazečky o místo vedoucí ÚISK

Na ÚISK působím jako vedoucí od roku 2012. Za posledních šest let jsme spolu s kolegy proměnili jak pedagogickou, tak i výzkumnou stránku ústavu. Prožili jsme a zvládli poměrně turbulentní doby, co se týče ohrožení akreditace doktorského studia, škrty v rozpočtech, ukončení spolupráce s Vyšší odbornou školou informačních služeb a tím kompletní přehodnocení bakalářského programu a dalších událostí. Za dobu šesti let jsme podali sedm akreditačních přihlášek a rozpracovali akreditaci pro učitelský obor. Počet podaných přihlášek ke grantovým projektům nelze v zásadě ani spočítat. ÚISK se výrazně zapojil do spolupráce výzkumné i pedagogické uvnitř fakulty. To vše jsme zvládli zejména díky týmové spolupráci kolegů a kolegyně z ÚISK, kterým bych na tomto místě za veškerou pomoc a součinnost velmi ráda poděkovala.

Bylo by mi ctí a velmi bych si vážila možnosti vést tento tým ještě další tři roky jako vedoucí ÚISK.

PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D.